

OEKRAÏNE MAGAZINE

Jaargang 12 nr 3, najaar 2009

Tijdschrift over politiek, economie en cultuur

Oekraïne becijferd en gewogen *Bevolkingsstatistieken schrijven crisis*

In dit nummer verder onder meer:

- ▶ ***Vertaalster Marina Snoek over taalgebruik Zaboejko***
- ▶ ***President Joesjtsjenko bezoekt Turkmenistan***
- ▶ ***Roetheense volk en taal***
- ▶ ***Bezoek aan grieks-katholieke seminarie Lviv***

AMSTERDAM - KIEV

**9 FLIGHTS PER WEEK
FROM € 204 ALL TAXES INCLUDED**

UIA also offers many destinations beyond Kiev such as Lvov, Odessa, Simferopol and Kharkov.

www.flyuia.com

Ukraine International Airlines
c/o AVIAREPS BV
Beechavenue 104
1119 PP Schiphol-Rijk

Reservations +31 (0)20-6551174
Sales +31 (0)20-5200282
Fax +31-(0)20-6230151
E-mail ukraine.ams@aviareps.com

EUROCULT

De Centraal- en Oost-Europa specialist!

Wittevrouwenstraat 36, 3512 CV Utrecht

Postbus 1212, 3500 BE Utrecht. Telefoon 030 243 96 34. Fax 030 244 24 75

E-mail: info@eurocult.nl. www.eurocult-lito.nl

Sudermanstraat 2A, 2000 Antwerpen

Telefoon 03 231 59 94. Fax 03 231 59 95

E-mail: antwerpen@eurocult.be

Lid van ANVR, SGR, VRO en Calamiteitenfonds

Oekraïne Magazine (voorheen *Oekraïne Contact*), tijdschrift over politiek, economie en cultuur; verschijnt viermaal per jaar. Opggericht door mr. Gerdo Zoon† in 1998.

Oplage 1.000

Uitgave Stichting Platform Samenwerking Nederland-Oekraïne (SpsN-O)

Doelstelling van SpsN-O Onder meer het bekend maken van Oekraïne in al zijn facetten.

Postbank 7230847 t.n.v. SpsN-O, Utrecht

KvK nr 41187307

ISSN nr 1387/4012

Website SpsN-O www.oekraïne.org

Redactie Klaas Hoeneveld (hoofdredacteur), Diederik Kramers (adjunct-hoofdredacteur), Renso van Bergen, Frans Hoppenbrouwers (eindredactie, opmaak)

Vaste medewerkers Floris Akkermans, Haijo Boomsma, Klaus van der Grijp (Kiev), Vladimir I. Katchour, Pieter van den Oudenrijn, Alla Pavlovska, Caecilia J. van Peski, Ewout Staartjes, Lucia Thijssen, Eric-Jan Weterings

Redactieraad H.G. van Buren (Centrum voor Handelsbevordering), drs. René Does (Oost-Europa Instituut UvA), dr. André Gerrits (UvA), drs. Robert H. Serry (oud-ambassadeur), drs. Anja Slegt (politicooloog), prof. dr. William R. Veder (Slavisch Seminarium UvA)

Redactieadres De Savornin Lohmanlaan 84, 2566 AR Den Haag; tel. 070.368.59.48; e-mail: klaash13@xs4all.nl

Abonnementen/deelnemersbijdrage Particulieren € 3,250; bedrijven en organisaties € 65; buitenland € 4,50 extra. Opgave bij het secretariaat (zie onder). Beëindiging van het lidmaatschap (incl. *Oekraïne Magazine*) voor een volgend jaar schriftelijk uiterlijk voor 1 december van daaraan voorafgaande jaar.

Kopij Artikelen, mededelingen enz. zijn welkom, mits digitaal aangeleverd, bijv. per e-mail. De redactie besluit over plaatsing en houdt zich het recht voor de tekst aan te passen. Sluitingsdatum voor het winternummer: 14 november 2009.

Advertentietarief 1/4 pagina € 64; 1/2 pagina € 76; 3/4 pagina € 96; 1 pagina € 121; 1 1/2 pagina € 212; achterpagina € 284; dubbele pagina € 546; *centerfold* € 664. Exclusief opmaak. Toeslag steunkleur blauw. Op jaarbasis bij vooruitbetaling 20% korting.

Bestuur SpsN-O Raymond Ronkes (voorzitter, Razom, *Oekraïne Magazine*); Rien Hamers (secretaris); Fer Moerland (penningmeester, deelnemersadministratie); mw. Lida Donners (humanitaire zaken); Thom van Hessen; Armand Simonis (webteam)

Secretariaat Van Musschenbroekstraat 58, 3514 XL Utrecht; tel. 030.273.43.57; e-mail: r.hamers@oekraïne.org

Deelnemersadministratie Scheiberglaan 102, 1974 SE IJmuiden; tel. 0255.526.744 of 06.502.46.526; e-mail: f.moerland@oekraïne.org

Omslagfoto Oekraïne vergrijsd en loopt leeg. In een voorstad van Kiev lopen een vader met kinderwagen en een peuter langs graffiti: 'Oekraïense beweging tegen illegale immigratie'. Foto: Frans Hoppenbrouwers

Druk Kerckebosch grafische communicatie, Zeist

Contrapunten

Oekraïne bevindt zich in permanent zwaar weer: economisch, politiek, sociaal en zeker demografisch zijn de trends neerwaarts gericht. In het hoofdverhaal wordt bij het laatste thema stilgestaan. De bevolkingsontwikkeling schrijft dusdanig rode cijfers dat ook als het geboortecijfer sterk aantrekt, wat gezien de diverse trends onwaarschijnlijk is, het land tussen nu en 2050 eenderde van zijn inwoners zal verliezen. Migratie, ziekte, een ziekmakende levensstijl en zelfmoord doen de rest. Dit sombere hoofdverhaal sluit af met een contrapunt: Oekraïne is ook een land van krachtpatsers en recordhouders. Veel aandacht gaat uit naar de economische crisis en de Oekraïense energiepolitiek, waar concurrerende nationale politici zich aan elkaar en aan de Russische machtspolitiek proberen te ontworstelen. President Viktor Joesjtsjenko maakt het daarbij het bontst, lezen we in de column van Klaus.

Wellicht zorgen feestdagen nog voor enig vertier. Dit keer komt de herfst aan bod. In 2009 is het 70 jaar geleden sinds het begin van de Tweede Wereldoorlog en 20 jaar sinds de val van de Berlijnse muur. Op de achtergrond van een artikel over een holocausttentoonstelling in Kamp Vught en een over het grieks-katholieke seminarie van Lviv spelen 1939 en 1989 een centrale rol. Ook interviewde *Oekraïne Magazine* Marina Snoek. Samen met Helen Saelman vertaalde ze het pas verschenen boek *Veldonderzoek naar de Oekraïense seks van Oksana Zaboezjko*. De uitgave van deze Oekraïense roman vormt een heuglijke mijlpaal. Dit is namelijk de eerste die in het Nederlands werd vertaald – en een pareltje.

Omslagverhaal – Oekraïne becijferd en gewogen

- 4 In 2050 een leeg en vergrijsd land
- 6 Zelfdoding als crisisverschijnsel
- 7 Aids-epidemie
- 8 Land van krachtpatsers

Politiek en economie

- 9 Burgers moeten meer betalen voor gas
- 10 Handelsmissie voor duurzame energie naar Kiev
- 11 Kiev zoekt gas in Centraal-Azië
- 12 Forse lening Wereldbank voor bankensector

Cultuur en samenleving

- 13 Oekraïne – land van feestdagen: de herfst
- 14 Marina Snoek vertaalde Oksana Zaboezjko's boek *Veldonderzoek naar de Oekraïense seks*
- 17 De Roethenen – onbekende 'volksstam'

Samenwerking

- 18 Leven na de vervolging. Het seminarie van Lviv
- 19 'Holocaust by bullets' in Oekraïne
- 22 Boompjes enten in Peski

Rubrieken en columns

- 10 Economische agenda
- 12 Column Klaus: *Verkiezingsstunt*
- 21 Kwartaalkroniek
- 23 Culturele agenda

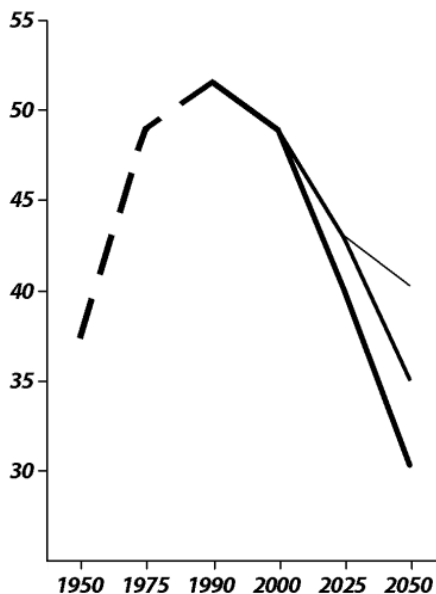
OEKRAÏNE MAGAZINE wil steeds actuele en oorspronkelijke informatie geven. Heeft u nieuws, nieuwtjes, wetenswaardigheden of onderwerpen die van belang kunnen zijn voor de lezers van het blad, meldt dit dan even (schriftelijk) aan het redactiesecretariaat.

Oekraïne becijferd en gewogen In 2050

Al probeert premier Joelia Timosjenko tegenwoordig de economische kerngegevens geheim te houden, sinds de val van het communisme is Oekraïne een meer inzichtelijk land geworden. Statistieken over de stand van de natie zijn min of meer vrij beschikbaar, onder andere via het internet. Ze geven geen florissant beeld. Corruptie is alomtegenwoordig, het zelfmoordcijfer blijft hoog, en veel sterker nog dan in het Westen slaat de vergrijzing toe. Maar er zijn ook charmante lichtpuntjes. Zo bevat het 'Guinness Book of Records' veel Oekraïense staaltjes.

Wat betekent het dat het aantal geboorten daalt, wanneer in de jaren daarvoor de afname veel groter was? Hoe worden die cijfers doorgetrokken naar de jaren die gaan komen? En is een bepaald fenomeen nu specifiek Oekraïens, Westers, of eerder Oost-Europees?

TEKST Frans Hoppenbrouwers

De bevolkingsontwikkeling in miljoenen inwoners, 1950-2050, volgens drie scenario's: positief, neutraal en pessimistisch

De neerwaartse bevolkingscurve vormt sinds jaar en dag de meest zorgwekkende van alle nationale statistieken. In 1990 maakte die namelijk een even dramatische als spectaculaire knik (zie hierboven).

Gaat de kinderrijkdom alsnog toenemen, dan staat de teller over 40 jaar stil bij ongeveer 35 miljoen. Een nog optimistischere inschatting van de bevolkingsafname laat het aantal inwoners krimpen met slechts 10 miljoen ten opzichte van 1990. Er waren toen iets meer dan 51,5 miljoen Oekraïners. De meest pessimistische en meest waarschijnlijke variant komt echter uit op een daling tot bijna 30 miljoen in 2050.

Oekraïne wordt met de grootst mogelijke waarschijnlijkheid een wijds, leeg en grijs land. De bevolkingsdichtheid gaat afnemen tot 50 inwoners per km² en 36 van die 50 Oekraïners zijn dan zestigplusser.

Buren Rusland en Wit-Rusland doen het weinig beter. Daar neemt het inwonertal in het zwartste scenario met eenderde of meer af (1990-2050), terwijl vrouwen er in doorsnee 1,3 à 1,4 kind krijgen. De Russische bevolking bestaat in 2050 voor 68% uit zestigerplusser; in Wit-Rusland gaat het om liefst 78%. Ten opzichte van het meest ongunstige Europese draaiboek volgt Oekraïne eenzelfde lijn, zij het met een iets hogere vruchtbaarheid en iets minder grijze kopjes in 2050.

Bijna tweeling

De demografen Meslé, Pison en Vallin van het Parijse *Institut national d'études démographiques* noemen Oekraïne een tweeling van Frankrijk, waar de bevolkingsgroei, en -afname, een eeuw lang gelijk opgingen. Dat wil zeggen, tot 1991. In Frankrijk hield de groei aan, maar in Oekraïne volgde een steile val. De talrijke oorzaken achter deze onvermijdelijke ontwikkeling zijn van politieke, sociaal-culturele en economische aard.

Traditioneel lag het Oekraïense geboortecijfer altijd hoog, ook al leidden *Holodomor*, de hongersnood van de jaren '30, en Tweede Wereldoorlog tot een scherpe bevolkingsdaling. Parallel aan de teloorgang van de Sovjet-Unie in de periode 1950-1990 zakte echter het aantal geboortes gestaag. De groei hield aan maar nam af van 1,45% naar 0,26%.

Tijdens de regeerperiode van president Leonid Brezjnef van 1964 tot 1982 raakte de Sovjet-Unie meer en meer in het slop. Na zijn dood noteerden de statistici in Kiev een geboortepiekje, maar dat zakte in tijdens de perestrojka (1985-1991). Want in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Baltische landen hadden perestrojka – toen hoop ontstond op meer democratie en vrijheid – en het einde van het communisme geen direct positief effect op het aantal geboorten. In 2008 werd per vrouw 1,3 kind geboren.

Vanaf 1970 werd de neergaande beweging nog eens versterkt door de dalende levensverwachting van zowel mannen als vrouwen. De Oekraïense man heeft nu bij geboorte een levensverwachting van 62,5 jaar; de Oekraïense vrouw mag rekenen op 12 jaar meer. In 1991 stierven voor het eerst meer Oekraïners dan er bij kwamen.

Meer cultureel bepaald lijkt de huwelijks- en echtscheidingspraktijk. Net als de meeste Oost-Europeanen trouwen Oekraïners jong en scheiden jong, al na een huwelijk van circa vier jaar. En ook al zijn gehuwden meestal gelukkiger dan gescheiden mensen, slechts weinigen gaan daarna nog een tweede huwelijk aan. In 2008 stonden huwelijk en echtscheiding in een relatie van 2:1. In de huwelijksstatistieken ontbreken wel de samenwonenden, van wie het aantal geleidelijk toeneemt.

Toch steeg het aantal geboorten tussen dieptepunt 2001 en voorlopig topjaar 2008 van 376.000 tot 510.000. En zakte de bevolkingsafname met 35%. Vooral de eco-

Zelfdoding als crisisverschijnsel

Een conjunctuurlijn nader verklaard

Veranderende geboorte- en sterftecijfers wekken vermoedens over de staat van een land. Neemt de bevolking af en daalt de doorsnee leeftijd, dan zijn vaak concrete oorzaken aanwijsbaar: oorlog, economische crisis of de overgang van communisme naar markteconomie. Hetzelfde geldt voor zelfmoord.

De cijfers zijn schrikbarend hoog. Wie de laatste gegevens van de *World Health Organisation* (WHO) naast elkaar legt ziet dat in 2005 41 mannen en 7 vrouwen per 100.000 Oekraïners de hand aan zichzelf hebben geslagen. In totaal waren dat 10.662 mensen: een schoolklas van 29 kinderen per dag. Met deze cijfers bezet Oekraïne plaats acht van de wereld-toptien. Op die ranglijst staan trouwens nog eens zes voormalige Sovjetrepublieken.

Zelfdoding maakt sinds de jaren '80 een eigen ontwikkeling door. Het aantal daalde tijdens de perestrojka met 25 procent, gevolgd door een forse stijging na de Oekraïense onafhankelijkheid in 1991. In 2000 kozen 52 mannen en 10 vrouwen per 100.000 inwoners de dood. Toen vervolgens de economie begon aan te trekken, gingen die getallen weer naar beneden. Stierf in 2000 bijna 2% van alle overledenen door eigen toedoen, in 2005 was dat 'slechts' 1,5%.

Mannen in hun *midlife* (leeftijdsgroep

45 tot 54) vallen er het vaakst ten prooi aan: in 1995 lag hun aantal op bijna 1 per 1000 of 100 per 100.000 inwoners. Het zelfdodingscijfer van deze middengroep bleek in 2005 te zijn gezakt. Hun leiderspositie was overgenomen door de vijfenzeventigplussers. Zo'n 70 per 100.000 benamen zich van het leven, maar hun totaal van 561 zelfdodingen lag bijna vier keer lager dan in de middengeneraties. Weinig Oekraïense mannen worden tenslotte zó oud.

Bij de vrouwen piekte de 75+ groep in 2005, zowel absoluut als procentueel. 342 hoogbejaarde vrouwen beroofden zich van hun leven ofwel 16 per 100.000.

Risico's

Naast de cultureel bepaalde gewoonte om feest en ontspanning met alcohol te begieten, brengen politieke en economische onzekerheid een verhoogd zelfdodingskans met zich mee. Dit blijkt duidelijk wanneer de zelfmoordtrend eraanast wordt gelegd. Tijdens de perestrojka (1985-1991) ontstond hoop op een betere samenleving, terwijl de onafhankelijkheid van 1991 de toekomstangst aanwakkerde.

Daarnaast bestaan nog andere risicofactoren. Een internationaal onderzoek, waaraan ook de bekende Kiëvse psychiater en dissident Semjon Gloezman deelnam (zie *OM zomer 2003*), noemt er een aantal van sociaal-psychologische aard. In het algemeen lopen vrouwen, jongeren, on-

Zelfmoord-toptien

Zelfdoding komt het vaakst voor in de Oost-Europese transitielanden, blijkt uit de statistieken van de *World Health Organisation* (WHO). In deze toptien staan behalve Hongarije en Slovenië zeven oud-Sovjetrepublieken, waar sinds 1990 een chaotische en onzekere overgang van communisme naar kapitalisme plaats heeft. Japan is de uitzondering op de regel.

Een overzicht gebaseerd op pijljaar 2005 geeft het aantal mannen en vrouwen per 100.000 inwoners.

	M	V
Litouwen	68,1	12,9
Wit-Rusland ¹	63,3	10,3
Rusland	58,1	9,8
Kazakhstan	45,0	8,1
Hongarije	42,3	11,2
Slovenië ²	42,1	11,1
Letland	42,0	9,6
Oekraïne	40,9	7,0
Estland	35,5	7,3
Japan ²	34,8	13,2
Nederland	13,2	6,0

¹In 2003 en ²2006.

Oudere vrouwen vormen een kwetsbare groep

gehuwden en gescheidenen, mensen met een lage opleiding of met een psychische of psychiatrische stoornis meer gevaar. Wat die laatste groep betreft, treedt een interessant verschil op tussen landen met hoge en lagere inkomens. In het eerste geval hebben stemmingsstoornissen (bijvoorbeeld depressie) de overhand, maar in armere landen als Oekraïne eerder impulsstoornissen (zoals extreme woede-aanvallen en agressie).

Erfelijkheid speelt mogelijk een rol.

Menselijk gedrag lijkt pas afdoende verklaard, wanneer ook de genetische factor aandacht krijgt. En die schijnt inderdaad aanwezig te zijn, meent althans dr. Andrej Marusic. Deze Sloveense psychiater wijst op de funeste combinatie van erfelijkheid en alcoholconsumptie, onder andere in de oud-Sovjetrepublieken.

Marusics verklaring luidt dat de huidi-

ge inwoners nazaten zijn van nomadische Aziatische volkeren, die zich een vrijwel alcoholvrije weg door de geschiedenis baanden. Totdat ze in de middeleeuwen Europa bereikten. 'Vandaag, acht eeuwen later, lijkt het erop dat de genetische sporen van de Mongolen medeschuldig zijn aan de traditionele Russische zwakheid voor alcohol', vertelde Marusic in 2006 aan het *Nederlands Dagblad*. 'Het gen, bekend als ADH2-2, is algemeen in Azië maar zeldzaam in Europa. Alcoholconsumptie was schaars onder Aziatische stammen. Men ontwikkelde zich verschillend van Europa, met zijn traditie van alcoholproductie en consumptie. Europeanen hebben weerstand opgebouwd.'

Het ADH2-2 gen maakt drinkers sterker afhankelijk van alcohol en laat ze er negatiever op reageren. Ze worden agressief of depressief en trekken zich sneller in hun schulp terug. Daarmee neemt het zelfmoordgevaar verder toe. En vandaar het lage aantal zelfdodingen in wijnlanden Frankrijk, Italië en Portugal. De Grieken en Romeinen dronken al meer dan 2000 jaar geleden graag een stevig glas.

Niet uniek

Oekraïne kampt dus met een zeer uitzonderlijk probleem. Het WHO-rapport *Highlights on health in Ukraine* uit 2006 laat zien dat de ontwikkelingen meestal sterk

Niet-natuurlijk

Niet-natuurlijke doodsoorzaak is een verzamelnaam voor zelfdoding, ongeluk en moord.

Worden de Oekraïense cijfers bij elkaar opgeteld, dan blijkt het een veel voorkomend fenomeen. Vooral mannen van 45 tot 54 jaar worden slachtoffer van verkeersongelukken, een valpartij, brand, geweld, blootstelling aan gevaarlijke stoffen en, zeer vaak, alcoholvergiftiging.

Volgens de WHO stierven in 2005 403.440 manen en 378.521 vrouwen. Externe factoren bleken in het spel bij 55.131 mannen (12%) en 14.823 vrouwen (4%). In Nederland was dat jaar het percentage bij mannen 4,6% en bij vrouwen 3,2%. Vergiftiging is daarbij een verwaarloosbare rubriek.

Aids-epidemie

Mogelijk dreigt nog meer demografische ramspoed. De studie *Socioeconomic Impact of HIV/AIDS in Ukraine* van de Wereldbank uit 2006 schat dat in 2014 tussen de 478.500 en 820.400 Oekraïners besmet zullen raken met het hiv-virus. Als deze cijfers kloppen, er bestaat discussie over, dan sterft in 2014 eenderde van alle overleden mannen en 60 procent van alle overleden vrouwen tussen de 15 en 49 jaar aan een aids-gerelateerde ziekte. De modale levensduur neemt af met circa twee jaar.

Vooral de zuidoostelijke regio's zijn getroffen: Dnipropetrovsk, Donetsk, Odessa en in mindere mate het Krim-schiereiland en Mikolajiv. De organisatie UNAIDS schat dat eind 2007 ongeveer 440.000 volwassen Oekraïners besmet waren met het hiv-virus of zelfs aan aids leden. Ook hier bevindt Oekraïne zich in de voorhoede van Europa, Kaukasus en Centraal-Azië.

Ondertussen blijft de ziekte in de taboesfeer hangen. De kennis erover blijkt gebrekkig en het gebruik van voorbehoedsmiddelen laag. Opmerkelijker is de afwezigheid van een verantwoorde controle van donorbloed. Hiv/aids was aanvankelijk vooral een ziekte van drugsgebruikers, en in mindere mate van *usual suspects* als prostituees en homomannen. Sinds 2006

neemt echter de besmetting buiten de genoemde risicogroepen steeds meer toe.

F.H.

Zie <http://web.worldbank.org> en www.unaids.org

Monument voor aidsslachtoffers bij het Petsjerska Lavra kloostercomplex in Kiev

verschillen met Nederland en West-Europa. Overeenkomsten treden vooral op met de landen van Midden- en Oost-Europa, Kaukasus en Centraal-Azië.

In de periode 1980-2003 kopieert Oekraïne de buiten West-Europa gangbare zelfmoord- en zelfverwondingsconjunctuur bijna exact. Dat wil zeggen, bij mannen tussen de 25 en de 64 jaar. Zowel de golfbeweging als het aantal zelfdodingen per 100.000 inwoners lijken sterk op elkaar. Maar met uitschieters van 40 in 1986 en 80 in 1996 overschrijdt Oekraïne ruimschoots de West-Europese doorsnede die sinds jaar en dag rond de 25 schommelt. Ook een WHO-grafiek met vrouwen tussen de 25 en de 64 jaar bij wie het onhelder is of ze nu wel of niet zelfmoord wilden plegen, vertoont dit beeld.

Het verschil met West-Europa zit hem vooral in de cijfers. Neem Nederland, waar het Centraal Bureau voor de Statistiek

(CBS) de boeken bijhoudt. Het CBS komt al decennialang uit op circa 1.500 zelfdodingen per jaar, ofwel 11 à 12 per 100.000 inwoners (mannen 15 à 16 en vrouwen 7 à 8). En in 2007 waren er slechts 1353 zelfdodingen - het laagste cijfer sinds 1975. Oekraïense mannen plegen bijna viermaal vaker zelfmoord, terwijl vrouwen op het Nederlandse niveau blijven steken. Maar misschien zijn de verschillen nog groter, want de groep 'niet-natuurlijke doodsoorzaak' bevat mogelijk een aantal zelfdodingen.

F.H.

Literatuur o.a.: A. Marušič e.a., 'Genetic risk factors as possible causes of the variation in European suicide rates', *The British Journal of Psychiatry* 179, 2001, p. 194-196 en M.K. Nock e.a., 'Cross-national prevalence and risk factors for suicidal ideation, plans and attempts', *The British Journal of Psychiatry*, 192, 2008, p. 98-1105. Zie ook www.cbs.nl, www.euro.who.int, www.nd.nl en www.who.int

Land van krachtpatsers

Grote en kleine records maken Oekraïne bijzonder

Onthutsend en alarmerend, een andere omschrijving voor de Oekraïense bevolkingsstatistiek bestaat er niet. De demografische stoplichten staan al lange tijd op rood, en vaak dieper rood dan elders in Europa. Om toch positief af te sluiten, eindigt dit omslagverhaal met getallen en feitjes rond Oekraïense recordhouders.

Naast 'gebruikelijke' sportprestaties van wereldklasse gaat het om records die te maken hebben met bijzondere kwaliteiten van de man of vrouw in kwestie. Iemand is bijvoorbeeld de oudste die..., of de grootste. Je hebt het of je hebt het niet. Zeker indrukwekkend.

Heel 'explosief' is het rauwe werk van sjoeren aan blokken steen van een paar honderd kilo, buigen van ijzeren staven, trekken van trucks en tillen van 400 kilo vrachtautobanden. Ronduit spectaculaire staaltjes. De Oekraïense krachtpatsers wekken alom fascinaties. Oekraïne telt circa 200 gewichtheftclubs, waar de spieren tot Herculische prestaties worden aangezet.

Wanneer drie minibuses met een totaal gewicht van 8,39 ton over de buitengewoon sterke man **Dmitri Kaladzji** (30) heen rijden, behaalt de kleerkast uit Donetsk zijn 19de *Guinness World Record*. Fysiek deed het hem weinig. Kaladzji brak die 17 september 2007 nog een paar kettingen doormidden, boog wat ijzeren pijpen krom en sloeg een aantal bovenmaatse spijkers met blote hand in een stuk hout. Nog wat feitjes: Kaladzji kan met een arm 150 kilo optillen, jongleert met gewichten van 80 kilo en gooit een vat van 150 kilo over zijn hoofd en vangt het in zijn nek op.

Voor het juiste evenwicht tussen Oosten en West-Oekraïne zorgt een andere mannetjesputter: **Vasil Virastjoek** (35) uit Ivano-Frankivsk. Niet langer de sterkste man ter wereld, maar wel de enige sterke man die de competities van de *World's Strongest Man* (2004) en de concurrerende *International Federation of Strength Athletes* (2007) heeft gewonnen.

En een volgende generatie staat al in de startblokken om deze dertigers op te volgen. Meest bijzonder is wel het zelfverklaarde 'sterkste meisje van de wereld', *soeperdevotsjka* **Varja Akoelova** (17) uit Krivi Rih. Op 13-jarige leeftijd kon Varja al haar vader en moeder tegelijk optillen.

Een ziekenwagen overrijdt sterke man en meervoudig recordhouder Dmitri Kaladzji

Volgens de overlevering, weet haar vader Oeri, stamt hij uit een geslacht van zeer sterke mannen. Dochter Varja is dus de eerste sterke vrouw in de familie Akoelov.

Wat de meer traditionele sport betreft, scoort Oekraïne niet heel bijzonder. Aansprekend is het wereldrecord van polstokhoogspringer, nu Olympische sportbobo **Sergej Boebka** (45). Het staat sinds 1993-1994 op 6,14 (buiten) en 6,15 meter (binnen). **Inesa Kravets'** (43) ultieme hinkstap-sprong van 15 meter 50 is een jaartje jonger. De recordschoolslag van **Oleg Lisogor** (30) werd op 8 augustus 2009 met bijna een seconde verbeterd door de Zuid-Afrikaan Cameron van der Burgh, maar die wacht nog op officiële bevestiging. En afgelopen jaar ging nog een zwemrecord van Olympisch kampioene **Jana Klotsjkova** (27) aan diggelen.

Moeder natuur

Maar anderen moeten het meer hebben van wat hen bij toeval door moeder natuur is meegegeven, soms met grote tegenzin.

Neem nu de sympathieke maar wat te neergeslagen dierenarts **Leonid Stadnik** (39). Met zijn 2 meter en 57 centimeter is hij de grootste man ter wereld. Hij weigert zich te laten meten voor een *Guinness World Record*, omdat hij niet meer mee wil doen aan de recordgekte. Stadnik heeft het gehad met zijn rol van bekende Oekraïner: 'Zou deze titel mij een betere gezondheid geven of een paar jaar langer te leven, dan had ik het gedaan. Het omgekeerde is ech-

ter gebeurd. Ik heb alleen mijn zenuwcellen verpest. Moest ik kiezen tussen rijkdom of rust, dan kies ik voor rust.'

En daarom reisde onlangs de nummer twee van de wereld, de 10 centimeter kleinere Sultan Kosen uit Turkije, naar Londen om het boek *Guinness World Records 2010* te promoten.

Was de West-Oekraïner **Grigori Nestor** - *what's in a name?* - echt de oudste man ter wereld? Sluitend bewijs, een document uit de Oostenrijkse tijd, heeft Grigori Nestor nooit willen of kunnen overleggen. Toen Nestor op 17 december 2007 stierf was hij volgens zijn Oekraïense paspoort 116 jaar oud. Dit dankzij zijn ongehuwde leven zonder ziekte of medicijnen, maar met matig wodka-gebruik, aldus de super-senior in 2007.

Oud maar lang niet versleten vertrok **Pavel Rezvoj** (*1938) in 2005 voor een oversteek van de Indische Oceaan per roeiboot. De gepensioneerde geoloog uit Lviv zette er stevig de vaart in. Op 13 september stak Rezvoj van wal op de Australische Cocos-eilanden en meerde op 9 november aan op het Seychelleneiland Mahe. Met deze prestatie werd hij de oudste persoon ter wereld die een oceaan overstak. Rezvoj had zich degelijk voorbereid. In 2004 bedwong hij al de Atlantische Oceaan.

F.H.

Geraadpleegd, o.a.: *Guinness World Records 2009* en www.youtube.com